

Beszélgetésmorzsák

Interjú Tarr Bélával 2012. június

Riporter (Farkas György): Különböző híradásokban olvashattuk, hogy Tarr Béla vezetésével hamarosan filmrendezői doktori képzés indul. Először erről szeretném ha bővebben beszélne!

Tarr Béla: Jelenleg a képzés akkreditációja zajlik, de szeptember közepén már hivatalosan meg fogjuk hirdetni, hogy várjuk a jelentkezőket. Két hét áll majd az érdeklődők rendelkezésére, hogy jelentkezésüket beadják. Mivel a képzés kifejezetten aktív filmrendezőknél szól, ezért a jelentkezés alapfeltétele az lesz, hogy a rendező már 3 elkészült filmjét küldje be DVD-n. Ez alapján kell majd eldöntenünk, hogy tudunk-e egyáltalán valamit kezdeni egymással. Azért 3, mert végül is 1 jó filmje véletlenül is lehet az embernek, de három az már tendencia. Szóval 3 filmmel lehet jelentkezni, és 2 hetük lesz erre, aztán pedig jön a világ legborzasztóbb dolga, hogy a több ezer beérkező jelentkezésből kiválasszuk azt a 16-ot, akiknek azt mondjuk végül, hogy gyere. A képzés pedig 2013 februárjában fog elindulni.

R.: A sajtótájékoztatón elhangzott, hogy ez nem annyira képzés, mint inkább egy műhely kíván lenni...

TB.: Semmiképpen sem „oktatni” szeretnénk, a lényeg a közös munka, és az, hogy valamilyen módon hassunk egymásra. Az egész filozófiája a szabadságon alapul és hogy mindenki másként látja a világot. Mindenki másként látja a világot és másként reagál erre az egészre. És mindenkinek meg kell, hogy legyen a saját stílusa. Abban próbálunk meg segíteni, hogy mindenki megtalálhassa a saját stílusát. Azt is lehet mondani, hogy ez valamiféle szigetszerű dolog lesz, meg akarom kímélni őket a filmiparnak attól a brutalitásától, ami úgyszólván vár mindenkire, csak ha kicsit több munícióval rendelkeznek, akkor jobban fel tudja venni a harcot.

R.: Ha már a műhelymunkáról beszéltünk, gondolom, ennek az egész folyamatnak a végeredménye számtalan film elkészítése lesz.

TB.: Sőt, minden évben kell mindenkinek készítenie egy videót és egy filmet. Ez az egész arról szól, hogy dolgozni kell. Ez az egész arra van szervezve, hogy dolgozzunk. Aztán az eredményét majd meglátjuk, vagyis a nézők majd meglátják.

R.: A híradások számos izgalmas nevet soroltak fel, akik várhatóak vendég-előadóként, vagy nevezzük inkább munkatársnak...

TB.: Nem tudom, minek nevezzük, itt nincsenek rangok. Idejön valaki, dolgozik hetekig a fiatalokkal, és meglátjuk, hogy mi lesz belőle, hogyan tudnak hatni egymásra.

R.: Ez a névsor végleges?

TB.: Persze, végleges. Vissza is igazolták már, a beosztás is megvan.

R.: Aki Kaurismaki, Jim Jarmusch és Atom Egoyan mellett, akinek a nevére felkaptam a fejem, az Carlos Reygadas. Gondolom, ismeri a filmjeit, Önnek melyik tetszett a legjobban?

TB.: Alapvetően mindegyiket szeretem, van bennük egyfajta nyersesség. Talán a *Mennyei csata*.

R.: Tudom, hogy a saját filmjeinek értelmezését inkább a kritikusokra hagyja, ennek ellenére szeretnék egy-két dolgot kérdezni az Ön filmjeivel kapcsolatban. 1982-ben készítette el a *Macbeth* adaptációt, amiről elég kevés érdeklős anyagot lehetett olvasni.

TB.: Igen, egyszerűen csak jól ledorongoltak miatta, sőt akkoriban elneveztek a „korbácsos rendezőnek”.

R.: A *Macbeth*-ben egy sajátos elem, hogy a főcím utáni vágástól eltekintve, a film további része (57 perc) egyetlen, vágás nélküli felvétel. Mintegy zárt rendszert mutat nekünk a film.

TB.: Az örületét, a megállíthatatlanságát volt hivatott mutatni. És mindig arcokba ütközünk. Végül is a kamera mozog és ütközik bele a szereplőkbe.

R.: Ebben a zárt rendszerben *Macbeth*nek egészen a királygyilkosságig van egyfajta ide-oda mozgása, mintha tétovázna.

TB.: *Macbeth* megállíthatatlanságáról szól az egész. Megy, megy, megy, megy megállíthatatlanul a végzete felé.

R.: Nekem az tűnt fel a film elején, hogy más feldolgozásokhoz képest a boszorkányok itt pontosan a későbbi cselekmények helyszínének kapujában várják *Macbeth*-et és *Banquo*-t.

TB.: Nem látom azt a különbséget, amit mondasz, de először is, szerintem a *Macbeth*-ből egy komplett felvonás hiányzik. Nem teljes az a dráma, ami a rendelkezésünkre áll. A másik dolog, hogy végül is mi az Ágival megfogtuk és meghúztuk a darabot, mert minket végső soron a férfi és a nő viszonya érdekelt, hogy hogyan hajszolják bele egymást az örületbe. Az összes más hatalmi,

politikai vonását a darabnak egyszerűen kihagytuk, mert azt gondoltuk, hogy ez az egész számunkra erről szól. Egyébként pedig valahogy rendet kellett teremteni ebben az egészben, mivel a hiányzó felvonás miatt egy elég nagy bakugrás van benne. Persze az is lehet, hogy Shakespeare nem is írta meg azt a részt, mivel egy borzalmas rendetlen ember volt. Olyan is előfordult, hogy azt is elfelejtette, amit már leírt. Sőt! Ugye azt lehet mondani, hogy az egész drámának az egyik komoly hajtóereje, hogy Macbethnek és a Ladynek nincs gyereke. Mégis képes arra, hogy beiktassa azt a sort, hogy „szoptattam, tudom, mily édes a csecsemő az anyja kebelén”. Tehát egyszerűen egy jó mondatért eladja a lelkét. Egyszerűen egy hatás kedvéért képes mindent beáldozni. Trehány ember volt, de imádom. Annak idején, amikor megcsináltuk ezt a filmet, azt gondoltuk, hogy ez egy autentikus Shakespeare.

R.: A Sátántangó hosszát szörnyülködve szokták emlegetni, de ezzel kapcsolatban van egy érdekes párhuzam. Egy fülöp-szigeteki rendező, Lav Diaz gyakorlatilag szinte minden filmjét 4-8 óra hosszúságúra forgatta. Ismeri őt, vagy a filmjeit?

T.B.: Nem, nem ismerem, de ez amit mondasz felkeltette az érdeklődésemet, szívesen megnéznék tőle valamit.

R.: A *torinói ló* első jelenetét nézve néha az volt az érzésem, mintha nem is egy lovat látnék menni, hanem egy lóformájú embert.

T.B.: Amit mondasz, abban van egy zavaró megfogalmazás számomra. Ez azt feltételezi, hogy egy ember felsőbbrendű, mint egy állat. Szerintem nincs ilyen. Az egész dolog, amit mindig is próbáltunk csinálni, az oda fut ki, hogy kiállni az ember, de inkább minden élőlény méltóságáért. A *torinói ló*ban ez volt a nagy adósság, amit el kellett még mondani. Hogy minden élőlény méltóságáért. És ez lehet akár egy fűszál is.

R.: Az egyik kritika egyfajta trilógiaként írja le a *Kárhozat*, *Sátántangó*, *A torinói ló* hármast.

T.B.: Ha megnézed a filmeket a *Családi tűzfészek*től kezdve, hogy hogyan mozdul minden film egy kicsit arrább, nem csak stilárisan, hanem gondolkodásmódjában is, hogy hogyan mélyül el a dolog, ez egy folyamat. És ez ment egyre mélyebbre. És most eljutottunk ide, és azt mondtuk, hogy nincs tovább. A *torinói ló* után nem tudom, hogy még miről lehetne filmet csinálni. Ha a halálról megcsinálod a filmet, akkor nincs tovább. Mindent elmondtunk már. Sőt, ebben a filmben egyfajta összegzést végeztünk. Ebben benne van minden mániám.

R.: Sokan a film kapcsán egyfajta visszafordított teremtéstörténetet, apokaliptiszt emlegettek. Van itt egyáltalán valamiféle transzcendens?

TB.: A torinói lóban mi a transzcendens? Egyáltalán egy filmben mi lehet transzcendens? A film az mindig nagyon konkrét. Ellentétben minden más művészettel. A filmben csak olyan dolgokkal tudok dolgozni, amik a valóságban is léteznek és le tudom filmezni. Nem szeretem azt, amikor transzcendenciát emlegetnek, nem szeretem azt, amikor bele akarnak fogalmakat szuszakolni egy filmbe.

R.: A torinói lóban mégis csak valamiféle apokalipszis szemtanúi lehetünk, nem?

TB.: Nincs apokalipszis! Az apokalipszis az egy nagy tv-show. Jönnek az apokalipszis lovasai, tűzijáték, minden. Ez az apokalipszis.

R.: Világvége, hm?

TB.: Nem. Mi azt mondjuk, hogy az élet véges. Lehet, hogy van egy napi rutinod, és lehet, hogy minden nap ugyanazt csinálod, de nem ugyanazt csinálod mert mindennappal egyre gyengébb és gyengébb vagy, mert mindennap egyre közelebb jutsz ahhoz a ponthoz, amikor sajnós meg fogsz halni. Tehát hiába hiszed azt, hogy te minden nap ugyanazt csinálod. Nem, mert mindennap kicsit különböző lesz, és a legvégén egyszerűen csak csendben elmúlik. Nincs harsona, nincs tűzijáték, nincsenek lovasok, nincs apokalipszis, csak egyszerűen vége lesz. Eltűnik az élet. És ez sokkal borzalmasabb, mint egy nagy színdarabkal még megünnepelni, hogy volt élet.

